

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
- ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
- ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

จากการลงพื้นที่ภาคสนามรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ได้จำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 30 คนรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 33 ภูมิปัญญาที่ให้ข้อมูลและสามารถนำข้อมูลมาเผยแพร่ได้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสาร และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอมีลำดับดังนี้

1. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมจำนวน 30 คน
2. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสาขา/ตำบล
3. ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ ผลิตภัณฑ์/ผลงาน ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายละเอียดของข้อมูลมีดังนี้

1. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำนวน 30 คน

ผลการศึกษาข้อมูลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมทั้ง 30 คนรวมภูมิปัญญา 33 ภูมิปัญญา จาก 10 ตำบล นำเสนอในรูปของตารางสรุปจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายละเอียด ปรากฏดังตารางที่ 4.1 - 4.2

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
(N = 30คน)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
หญิง	25	83.33
ชาย	5	16.67
2.อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	3	10.00
40 – 60 ปี	17	56.67
61 ปีขึ้นไป	9	30.00
ไม่ระบุ	1	3.33
3.ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	5	16.67
มัธยมศึกษา	10	33.33
สูงกว่ามัธยมศึกษา	12	40.00
ไม่ระบุ	3	10.00
4.สถานภาพ		
สมรส	20	66.67
โสด	4	13.33
หม้าย/หย่าร้าง	4	13.33
ไม่ระบุ	2	6.67
5.ตำบลที่อยู่		
บางน้ำผึ้ง	19	63.33
บางพิง	1	3.33
บางกอบัว	3	10.00
บางยอ	1	3.33
แพรกษา	1	3.33
บางกะเจ้ากลาง	1	3.33
ทรงคนอง	1	3.33
ตลาด	1	3.33
บางครุ	1	3.33
สำโรง	1	3.33

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.33 เป็นเพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีอายุ 40-60 ปีมากที่สุด จำนวน 17 คนคิด เป็นร้อยละ 56.67 รองลงมาคืออายุระหว่าง 61ปีขึ้นไป จำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 30.00 จบ การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวนเท่ากัน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา คือระดับ มัธยมศึกษา 10 คนคิดเป็นร้อยละ 33.33 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 20 คนคิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือหม้าย/หย่าร้าง และโสด มีจำนวนเท่ากันคือ จำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 13.33 อาศัยอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้งมากที่สุด จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมาคือ บางกอบัว จำนวน 3 คนคิดเป็นร้อยละ 10.00

2.รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ นำเสนอในรูปแบบ ตารางสรุปจำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นมีรายละเอียด ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ลำดับที่	ชื่อผู้ทรงภูมิปัญญา	ภูมิปัญญา	ตำบล
1	นางวรรณกร นวลสะอาด	น้ำจิ้มสมุนไพรไทย	บางน้ำผึ้ง
2	นายไพโรจน์ สว่างพงษ์	ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด	บางน้ำผึ้ง
3	นางศิริพร พูลสุข	พิมพ์เสนาบน้ำพูนสุข	บางน้ำผึ้ง
4	นางอาภรณ์ พานทอง	ปลาทุสมุนไพรมัดเค็มสูตรโบราณ	บางน้ำผึ้ง
5	นางอุษา นาวายุทธ	พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่	บางพึ่ง
6	นางสมใจ แสงแดง	सानหมวกจากทางมะพร้าว	บางกอบัว
7	นางวรรณมา หงส์เวียงจันทร์	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด (แหนมเห็ด)	บางกอบัว
8	นางสาวสุจิรา สีลาธรี	ป้ายไม้อักษรดินเผา	บางน้ำผึ้ง
9	นางรัชณี รักสวน	รัชนีขนมไทย	บางยอ
10	นางศรดา เมธาสิทธิสุข	ผ้ามัดย้อมบาติก	บางกอบัว
11	นางศรีวรรณ คุ่มครอง	การทำสบู่ฟักข้าว	บางน้ำผึ้ง
12	นางศรีวรรณ คุ่มครอง	แชมพูมะกรูดผสมว่านหางจรเข้	บางน้ำผึ้ง
13	นางศิริพร พูลสุข	ัญพืชประกอบพูนสุข	บางน้ำผึ้ง
14	นางวิมลรัตน์ แสงอุไร	น้ำพริกคุณย่า	บางน้ำผึ้ง
15	นางสาวขวัญชนก มณีรัตน์	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าโซฟา	แพรภษา
16	นางกรรณา สว่างวงศ์	ไข่เค็มสมุนไพร	บางน้ำผึ้ง
17	นางสาวจันทนา โมราววงศ์	หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล)	บางกะเจ้ากลาง

ตารางที่ 4.2 รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อผู้ทรงภูมิปัญญา	ภูมิปัญญา	ตำบล
18	นางนิสาพร แสงคำคม	กาละแมรามาญ (สูตรดั้งเดิม)	บางน้ำผึ้ง
19	นางพิมพ์ภรณ์ เงามู่ทอง	ดอกไม้เกี๋ยงปลา	บางน้ำผึ้ง
20	นายชัยรินทร์ รอบคอบ	เรือสำเภอนับตรมหามงคล	บางน้ำผึ้ง
21	พระครูสุภัทรกิจจาทร	โลงมอญ	ทรงคนอง
22	นางสาวพุทธรนต์ หิรัญเพิ่ม	การรำสามภาค	ตลาด
23	นางกัณฑา สีบวงค์	กระเป๋าคัดบขวา	บางน้ำผึ้ง
24	นายสุวัฒน์ นวลสะอาด	ผ้ามัดย้อมบาติกเย็น	บางน้ำผึ้ง
25	นางอารีย์ สว่างพงษ์	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	บางน้ำผึ้ง
26	นางทองเจือ สอนจิตร	ไม้กวาดทางมะพร้าว	บางครุ
27	นางอารีย์ สว่างพงษ์	ที่นวดจากกะลามะพร้าว	บางน้ำผึ้ง
28	คุณอารีย์ อภิขกุล	ดอกกุหลาบจากใบเตย	บางน้ำผึ้ง
29	นางประภา หาญประชุม	ขนมสอดไส้ในกรวย	บางน้ำผึ้ง
30	คุณสันทนา หงส์ทองดี	พริกกับเกลือ	สำโรง
31	นายสุวัฒน์ นวลสะอาด	ธูปหอม	บางน้ำผึ้ง
32	นางสำริด หาญวิรัช	น้ำยาซักผ้าดอกอัญชัน	บางน้ำผึ้ง
33	นางมณี อินทรประสาท	แป้งน้ำ	บางน้ำผึ้ง

2. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดงจำแนกตามสาขา/ตำบล

จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดงที่ทำการศึกษจำแนกตามสาขา/ตำบล สรุปได้ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกตามสาขา/ตำบล

ชื่อตำบล	สาขา					
	คหกรรม	ศิลปกรรม		สาธารณสุข		อื่นๆ
	อาหาร	หัตถกรรม	งานประดิษฐ์	การแพทย์แผนโบราณ	สมุนไพรพื้นบ้าน	ขนมอบขนมธรรมเนียม, การแสดง
บางน้ำผึ้ง	6	3	7	1	5	
บางพึ้ง			1			
บางกอบัว	1	1	1			
บางยอ	1					
แพรรักษา			1			
บางกะเจ้ากลาง		1				
ทรงคนอง		1				
ตลาด						1
บางครุ			1			
สำโรง	1					
รวม	9	6	11	1	5	1
ร้อยละ	27.27	18.18	33.34	3.03	15.15	3.03

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สาขาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรกคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์จำนวน 11คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาคือ สาขาคหกรรม ด้านอาหารจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 27.27 และสาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 18.18 ส่วนด้านที่มีจำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยที่สุดคือ ด้านการแพทย์แผนโบราณและด้านงานอื่นๆ เท่ากัน คือ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03

3. ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ ผลิตภัณ์/ผลงาน และข้อมูลอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นใน อำเภอพระประแดง จำนวน 30 คน ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาและนำมาสังเคราะห์และนำเสนอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1. กระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมประสบการณ์

ผู้ทรงภูมิปัญญาแต่ละคนจะมีกระบวนการเรียนรู้และการส่งเสริมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาได้มาโดยตรงโดยสรุปได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กระบวนการเรียนรู้		
1. การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการลองผิดลองถูก	13	43.33
2. การได้รับการถ่ายทอดจากบิดา มารดา บรรพบุรุษ	9	30.00
3. การเรียนรู้จากคนรุ่นก่อนถ่ายทอด (ครู อาจารย์)	3	10.00
4. การเรียนรู้โดยเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่เปิดอบรม	5	16.67
การสั่งสมประสบการณ์		
1. ประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี	5	16.67
2. ประสบการณ์ 11 – 20 ปี	15	50.00
3. ประสบการณ์ 21 – 30 ปี	4	13.33
4. ประสบการณ์ 31 ปีขึ้นไป	6	20.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ได้รับการการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการลองผิดลองถูก จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคือการเรียนรู้โดยการได้รับการถ่ายทอดจากบิดา มารดา บรรพบุรุษ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 สำหรับการสั่งสมประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาพบว่า มีประสบการณ์ประสบการณ์ 11 – 20 ปี มากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นคิดเป็นร้อยละ 50.00รองลงมาคือประสบการณ์ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น มีข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ สรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการคิดค้นและการลองถูกลองผิดด้วยตนเอง โดยใช้การสังเกตผลที่ได้ทำได้บ้างเสียบ้างผ่านการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือมานาน งานที่ออกมามีทั้งสวยและไม่สวย แต่อาศัยใจรักและความมุ่งมั่นค่อยๆ พัฒนาฝีมือเพราะงานบางอย่างต้องอาศัยใจรักและมีความใจเย็นอันไหนคิดว่าทำแล้วผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองคิดไว้ก็จะนำมาแก้ไขจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพ เช่น การทำเรือสำเภาชนบัตรมหามงคล ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าไซฟา ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด ธิญีพืชประคบพุลสุข ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด (แหนมเห็ด) หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้ มงคล) ทำบ่อยๆ และค่อยพัฒนาฝีมือไปเรื่อย อาศัยใจรักและต้องเป็นคนช่างการสังเกต นานเข้าก็ทำได้ดีขึ้น จนสามารถทำออกจำหน่ายได้เอง และนำมาถ่ายทอดให้ลูกหลานหรือผู้ที่สนใจ

2. การได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บรรพบุรุษ และนำมาปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญ โดยมีการคิดพัฒนาลักษณะของผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากของเดิมให้มีความทันสมัย หลากหลายมากขึ้น ถ้าเป็นอาหารก็พัฒนารสชาติอาหารให้อร่อย และเป็นที่ต้องการของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น เช่น ปลาทุสมุนไพรต้มเค็มสูตรโบราณมีการปรับสูตรบ้างโดยการใส่สับปะรด พิมพ์ เสนน้ำพุลสุข ปรับบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยพกพาสะดวกมากขึ้น การทำผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจาก

สบู่ ซึ่งผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นได้มีการปรับคุณภาพด้านต่างๆ ให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก

3. การเรียนรู้จากครูรุ่นเก่า ครูบาอาจารย์และมีการฝึกปฏิบัติจริงจนทำให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีการ พัฒนาปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นปรับแต่งตามยุคสมัย เช่น การสานหมวกจะทางมะพร้าว การทำโลงมอญ การทำดอกกุหลาบจากใบเตย มีการหารูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งการใช้วัสดุที่มีอยู่ในยุคสมัย ปรับแต่งให้สวยงาม ทำให้สามารถนำมาประกอบอาชีพได้

4. การเรียนรู้โดยการเข้ารับการอบรมจากสถานที่จัดฝึกอบรมต่างๆ เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยงานราชการ ของจังหวัดสมุทรปราการ ที่เปิดให้บุคคลที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรม โครงการ"รักษ์ป่าสร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียง" จากกลุ่ม ปตท.ที่นำโครงการและเปิดรับผู้เข้ารับการอบรม โดยทำการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญและมีการพัฒนาต่อยอดของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความหลากหลายและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน เช่น การทำสบู่ฟักข้าว การทำแชมพูมะกรูดผสมว่านหางจระเข้ ดอกไม้จากเกล็ดปลา กระเป๋าผักตบชวา น้ำยาซักผ้าดอกอัญชัน และได้นำความรู้มาใช้ประกอบวิชาชีพเป็นอาชีพเสริมและถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจต่อไป

มีผู้ทรงภูมิปัญญาหลายคนที่ได้รับรางวัลต่างๆ ได้แก่ วิทยุที่ขบประคบพุดสุข ได้รับรางวัลชนะเลิศ OTOP และ KBO CONTEST การประกวดเผยแพร่ผลการดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้ (KBO) จังหวัดดีเด่น ปี 2557 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าไซฟา ได้รับรางวัล OTOP 3 ดาวปี 2556 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช.เลขที่ 417/2547 และเกียรติบัตรจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปี 2552 (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) การทำเรือสำเภอนับถรมหามงคล ได้รับรางวัลระดับจังหวัดปี 2553 ประเภทสิ่งของเหลือใช้จากโครงการของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีรัศมิ์พระวรชายา จัดส่งงานคัดสรรชุมชนโดยส่งชิ้นงาน "ชุดเรือสำเภอนับถรม 3 กษัตริย์ทองเงินนาค" ซึ่งได้มาตรฐานชุมชนระดับ 3 ดาว ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ได้รับรางวัล OTOP 3 ดาวในงาน OTOP ของจังหวัดสมุทรปราการ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสบู่ ได้รับการประกวดคัดสรรผลงานระดับ 2 ดาว น้ำยาซักผ้าดอกอัญชัน ได้รับเลือกเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบางน้ำผึ้งและภูมิปัญญาท่านอื่นๆ อีกหลายท่านก็ได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่างๆ อีกหลายหน่วยงาน

การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีในหลากหลายวิธี ดังนี้

1. การได้รับเชิญชวนไปเป็นวิทยากรสอนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในสถานที่ราชการและเอกชนโดยจัดเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจ เช่น การทำเรือสำเภอนับถรมหามงคล การทำแชมพูมะกรูดผสมว่านหางจระเข้ ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด วิทยุที่ขบประคบพุดสุข พิมพ์เสนน้ำพุดสุข การทำผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด (แหนมเห็ด) รัชนิขนมไทย (ขนมหม้อแกง)ฝ้ามัด ย้อมบาติก การทำสบู่ฟักข้าว ดอกไม้เกล็ดปลา กระเป๋าผักตบชวา โดย สถานศึกษาต่างๆ ศูนย์ฝึกอาชีพเชิญ แล้วแต่ทางสำนักงานหรือหน่วยงานไหนจะติดต่อมา เป็นการสร้างอาชีพและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไปพร้อมกันด้วย

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลาน พี่ น้อง เพื่อน คนในชุมชนและบุคคลภายนอกอื่นๆ เป็นการถ่ายทอดตัวต่อตัวให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาที่แหล่งผลิตโดยตรง มีคนในแต่ละรุ่นที่

สนใจ มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ที่เกษียณก็มี โดยผู้สนใจติดต่อมาขอดูงานและขอเรียนรู้โดยตรงที่บ้านเช่น ปลาทุสมุนไพรมัดม้วนเค็มสูตรโบราณน้ำจิ้มสมุนไพโรไทย การสานหมวกจากทางมะพร้าว น้ำพริกคุณย่า หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล) กาละแมรม้ามัญ (สูตรดั้งเดิม) เป็นต้น และบางครั้งมีหน่วยงานของราชการ บางหน่วยช่วยในการถ่ายถอดบ้าง จนผู้รับการถ่ายทอดสามารถนำไปทำต่อยอดการผลิตได้ ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3. ในบางภูมิปัญญาที่ไม่ได้ถ่ายทอดให้กับคนภายนอก เช่น ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าโซฟา การรำสามภาค โดยจะถ่ายทอดให้กับลูกหลานใกล้ชิดเท่านั้น

ผลิตภัณฑ์หรือผลงาน

งานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่นถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขาคหกรรม** เช่น อาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน เช่น ปลาทุสมุนไพรมัดม้วนเค็มสูตรโบราณ ไข่เค็มสมุนไพรมัดม้วน หรือกุ้งต้มต่างๆ เช่น กาละแมรม้ามัญ (สูตรดั้งเดิม) ราชินีขนมไทย(ขนมหม้อแกง) มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันบ้าง ปรับปรุงวัตถุดิบ เช่น ปลาทุสมุนไพรมัดม้วนเค็มสูตรโบราณ ก็มีการเพิ่มเติมส่วนผสมโดยใส่สับปรดลงไปเพื่อให้มีรสชาติดีขึ้น แต่ยังคงเอกลักษณ์ของอาหารประเภทนั้นๆ ไว้ ราชินีขนมไทย(ขนมหม้อแกง) ได้ปรับปรุงรสชาติใหม่โดยนำหม้อดินเผาขนาดเล็กมาใส่เพื่อเพิ่มความหอมมากขึ้น น้ำจิ้มสมุนไพโรไทยใช้วัสดุจากธรรมชาติพวกสมุนไพโร โดยไม่ใส่ผงชูรสหรือสารอื่นๆ แต่อย่างไรก็ดี ขนมสอดไส้ในกรวย ปรับปรุงรสชาติให้น่าสนใจและสะดวกในการรับประทานมากขึ้น **สาขาศิลปกรรม** ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ทำต่อเนื่องมายาวนาน พัฒนาคุณภาพเรื่อยมา ผลงาน ต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำเรือสำเภานับตรมหา มงคล ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล) ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การสานหมวกจากทางมะพร้าว การทำโลงมอญ กระเป๋าผักตบชวา ผลิตภัณฑ์จาก กะลามะพร้าว เป็นต้น **สาขาสาธารณสุข** ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับ การนำสมุนไพรมานำมาใช้ประกอบเป็นตัวผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พิมพ์เสนน้ำพุสุช ธัญพืชประคบพุสุช การทำสบู่ ฟักข้าว การทำแชมพูสระผมสมุนไพรสมุนไพรทางจรเข้ น้ำยาซักผ้าดอกอัญชัน แป้งน้ำ เป็นต้น สำหรับ สมุนไพโรส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเน้นการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เน้นทำเพื่อการค้าใหญ่โตมากนักแต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพและส่งต่อความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไป

การผลิตผลิตภัณฑ์

การผลิตของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย วัสดุที่นำมาทำผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็น สาขาคหกรรมด้านอาหาร สาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์ ด้าน หัตถกรรม และสาขาสาธารณสุขด้าน **การแพทย์แผนโบราณ** สมุนไพโรพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ก็ใช้วัสดุที่มี อยู่ในท้องถิ่นหาซื้อได้ง่ายเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การสานหมวกจากทางมะพร้าว กระเป๋าผักตบชวา ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด(แหนมเห็ด) น้ำจิ้มสมุนไพโร ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด ปลาทุสมุนไพรมัดม้วน

สูตรโบราณ ไข่เค็มสมุนไพรว น้ำพริกคุณย่า และไม่ค่อยมีอุปกรณ์หนัก แต่จะใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ที่มีอยู่โดยทั่วไป

สิ่งที่ผู้ทรงภูมิปัญญาหลายคนได้ให้ความเห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างต้องใช้ความอดทนในการทำเพราะงานส่วนใหญ่เป็นงานค่อนข้างละเอียด ประณีต และต้องสนใจ ใช้เวลา มุ่งมั่น ตั้งใจในการทำ ซึ่งคนส่วนใหญ่มาเรียนหรือได้รับความรู้ไปแล้วก็ไม่ได้สนใจและทำจริงจัง เช่น ดอกไม้ แก้วตึกปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การทำเรือสำเภาธนบัตรมหามงคล ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล) การทำโลงมอญ กระเป๋าผักตบชวา ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น ซึ่งงานพวกนี้หน่วยงานราชการในท้องถิ่น เช่น สถาบันการศึกษา เป็นต้น ควรต้องนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา จัดการเรียนการสอน ให้กับนักเรียน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง รักและภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นและชุมชนของตนเองและควรการอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นสิ่งที่มีค่ากับคนไทยและเป็นมรดกให้ลูกหลานต่อไป

สำหรับรายละเอียดภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 30 คนรวมภูมิปัญญา 33 ภูมิปัญญา ได้มีการนำเสนอไว้ในภาคผนวกหน้า 72-151

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับสภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา เสนอโดยใช้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลัก โดยแต่ละกลุ่มจะกล่าวถึงวิธีการในการมีส่วนร่วม มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

2.1 กรรมการสถานศึกษา

กรรมการสถานศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด กรรมการสถานศึกษาจะเข้ามาร่วมประชุมกับโรงเรียนและร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนในทุกเรื่อง รวมถึงในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนที่มีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่โดยมีบ้านเรือนตั้งอยู่ในเขตนี้ บางท่านก็เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน เป็นผู้นำชุมชน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นบุตรหลานของผู้ที่เคยอุปการะโรงเรียนตั้งแต่อดีต เป็นผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น สำหรับวิธีการในการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ก็เป็นการให้ความคิดเห็น ให้ข้อมูลและช่วยวางแผนเกี่ยวกับการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่ามีใครบ้าง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านใด ควรที่จะเชิญมาในช่วงเวลาไหน สอนระดับชั้นไหน ช่วยประสานงานในการติดต่อและดำเนินการ รวมทั้งมีการติดตามว่าในการเชิญมานั้นผลที่ได้เป็นอย่างไร เพื่อวางแผนสำหรับการเรียนการสอนในภาคเรียนต่อไป กรรมการสถานศึกษาบางท่านเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเองก็จะอาสาช่วยงานสถานศึกษา ร่วมกับโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งร่วมประเมินติดตามผลด้วย

2.2 ผู้ปกครองนักเรียน

ผู้ปกครองนักเรียน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น วิธีการในการมีส่วนร่วมคือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและให้ข้อมูลว่าในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน เป็นเรื่องที่ยากให้ลูกหลานได้เรียนรู้ และในบางครั้งผู้ปกครองเองก็เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาสาที่จะเข้ามาช่วยสอนนักเรียนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน เช่น ด้านอาหาร ได้แก่ การทำมะกรูดลอยแก้ว ขนมจาก ข้าวต้มมัด ครูท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า "ภูมิปัญญาด้านอาหารที่เชียงใหม่หลายอย่าง บางครั้งก็เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นภูมิปัญญามาช่วยสอน เช่น มะกรูดลอยแก้ว เชียงมาสอนในระดับชั้น ป.4 ป.5 ป.6 สลับกันไปในช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ท่านก็มาทุกครั้ง อุปกรณ์ทางโรงเรียนเป็นคนเตรียมสำหรับการเรียนการสอน เด็กชอบและสนุกมาก" และยังมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนโดยการให้ทุนสนับสนุนการเรียนกับนักเรียน ผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า "บางที่โรงเรียนมีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนอกเวลาเรียน ซึ่งบางครั้งก็มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็นค่าอุปกรณ์ ค่าเดินทาง เราก็ช่วยทางโรงเรียนออกค่าใช้จ่าย ลูกเราก็อยากเรียนด้วยได้ความรู้ดี"

2.3 ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ

ครูที่เกษียณอายุราชการจากสถานศึกษานั้นเองหรือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีบ้านเรือนอยู่บริเวณรอบๆ สถานศึกษา ซึ่งตัวท่านเหล่านี้ก็ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำความรู้ในส่วนที่ท่านเหล่านี้มีมาช่วยให้ความรู้กับนักเรียน วิธีการในการมีส่วนร่วม โดยท่านเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาโดยเข้ามาช่วยสอนในบางรายวิชาที่ขาดแคลนครู เช่น ด้านดนตรีไทย ด้านการแทงสลักหยวก การฉลุกระดาษสี หรือด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ส่วนใหญ่ก็จะเข้ามาช่วยสอนในรายวิชาที่สถานศึกษาขาดแคลนเป็นการเติมเต็มให้กับนักเรียน มีทั้งการสอนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน บางครั้งนักเรียนก็ไปเรียนที่บ้านถ้าบ้านของภูมิปัญญาเหล่านี้อยู่ไม่ไกลจากสถานศึกษามากนัก ครูท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า "โรงเรียนมีการเชิญภูมิปัญญาหลายท่านมาก เช่น คุณครูบุญแถม เพชรประดิษฐ์ ท่านมาช่วยสอนดนตรีไทย ท่านเชี่ยวชาญดนตรีไทยทั้งระนาด ซ้อง เชิญท่านๆ ก็มาทุกครั้ง ส่วนใหญ่สอนกลุ่มสนใจ เดี่ยวนี้มีการจัดตารางให้ท่านสอนในวันเสาร์ครึ่งวัน เด็กก็มาเรียน ผู้ปกครองก็ยังช่วยเรื่องค่าใช้จ่ายด้วย"

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา จะมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยสถานศึกษามีการทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับข้อมูลที่ใช้จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มาจากการสอบถามครู คนในชุมชนท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่สถานศึกษาจะอยู่ใกล้ๆ กัน ก็จะมีการใช้ข้อมูลร่วมกันอยู่บ้าง ว่าในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ ผู้บริหารสถานศึกษาก็จะนำข้อมูลจากทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาใช้วางแผนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอน ร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลการสอน เพื่อที่จะได้ทำการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้มาอีกในภาคเรียนต่อไป โดยโรงเรียนได้ให้ครูจัดทำโครงการเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษา และเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขออนุมัติ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วก็ดำเนินการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนซึ่งอาจจะเชิญมาทั้งในเวลาและนอกเวลา

เรียน และมีการติดตามประเมินผลการเรียน ถ้าโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่ดีก็จะเป็นการ สร้างชื่อเสียงและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโรงเรียน ผู้บริหารท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า "ส่วนใหญ่ที่เชิญ มาก็อยู่ในกลุ่มสาระการงานพื้นฐานอาชีพ พวกหัตถกรรม งานบ้าน เช่น การทำไข่เค็ม การทำ ดอกไม้จันทน์ การทำพวงหรีดดอกไม้สด เชิญมาทั้งในเวลาและในวันเสาร์ เสริมให้กับนักเรียน บางทีก็ ไปเรียนที่บ้านของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำเสร็จก็สามารถจำหน่ายได้ด้วย"... "ค่าใช้จ่ายก็ไม่ต้องจ่าย จริงจัง แต่ให้เป็นของขวัญ ของที่ระลึก ก็ได้"

2.5 ครูผู้สอน

ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่สอนอยู่ในโรงเรียนนั้นๆ ก็ถือว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลด้วย โดยครูจะนำเสนอโครงการต่อโรงเรียน ว่าต้องการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องใด เมื่อได้รับการอนุมัติจากโรงเรียนก็จะ เป็นผู้เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่น นัดหมาย กำหนดเวลาและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียน การสอน เข้าสังเกตการสอน และประเมินผลที่นักเรียนได้รับในทุกครั้งที่เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมา เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนในภาคเรียนต่อไป ในการร่วมดำเนินการและสังเกตการสอน ของภูมิปัญญาทุกครั้ง หรือบ่อยๆ ทำให้ครูได้ศึกษาและจดจำวิธีการต่างๆ ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอนจน เกิดความชำนาญ จนบางเรื่องครูก็เป็นผู้สอนเองไม่ต้องเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนั้นมาอีก แต่จะ เปลี่ยนเป็นเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องที่น่าสนใจเข้ามาแทน และเป็นประโยชน์กับโรงเรียน ถ้า จัดการเรียนการสอนดีก็ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน เป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ครูท่าน หนึ่งให้ข้อมูลว่า "เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมา เราก็ต้องมาดูด้วยว่าสอนเด็กอย่างไรคือไม่ใช่ปล่อยให้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นอยู่กับเด็กโดยลำพัง ทำไปทำมามาดูบ่อยๆ เราก็ทำเป็น ตอนหลังเลยไม่ต้องเชิญมาแล้ว เราก็ลงมือสอนเองเลย"

2.6 ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ผู้นำทางศาสนา ประธานกลุ่ม แม่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ซึ่งผู้นำชุมชนเหล่านี้ส่วนใหญ่ มีข้อมูลของภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อยู่แล้วและอยู่มานานจึงรู้จัก ว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ว่ามีใคร มีความเชี่ยวชาญในเรื่องใด และในชุมชนเองก็มีการจัดอบรมให้ ความรู้กับคนในชุมชนอยู่เสมอๆ โดยมีการสอบถามกันในชุมชนว่าสนใจและอยากเรียนรู้เรื่องอะไร ก็จะมีการรวมกลุ่มกันและเชิญวิทยากรทั้งในและนอกเขตมาให้ความรู้ สำหรับการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ ผู้นำชุมชนจะร่วมให้ข้อมูลว่าใน ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านใดบ้างกับโรงเรียน ร่วมในการจัดหาและเชิญไปเป็นวิทยากร โดยผู้นำ ชุมชนเองบางท่านก็เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการในทุกขั้นตอน บางครั้งโรงเรียนมีการจัดงานก็เข้าไปมีส่วนร่วมโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดงาน โดยนำผลิตภัณฑ์ที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปแสดง ทำให้เป็นที่รู้จักและมีการติดต่อกัน

2.7 คนในพื้นที่

คนในพื้นที่ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ที่อยู่ในอำเภอพระประแดง ก็จะ รู้จักกันดีอยู่ว่าใครเป็นภูมิปัญญา มีความรู้ในเรื่องใดบ้างที่ควรนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ภูมิปัญญา ประเภทไหนที่เป็นประโยชน์ที่ควรอนุรักษ์ไว้ เพราะอยู่ในพื้นที่มานาน วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ

ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีด้านใดบ้าง ชื่อ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ ถ้าโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่ดีคนในพื้นที่ก็ได้รับประโยชน์จากการที่โรงเรียนมีชื่อเสียงและบุตรหลานก็ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่ดี

2.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป เป็นคนที่ยูมา นานและมีความเชี่ยวชาญในงานบางเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานต่อไป วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นคนในพื้นที่ที่จะร่วมดำเนินการโดยได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรสอนให้ความรู้กับนักเรียน โดยโรงเรียนเชิญมาทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน บางโรงเรียนก็ให้สอนในเวลาเรียน โดยจัดเป็นชั่วโมงเรียนปกติ บางโรงเรียนก็จัดเป็นเวลาเสริมตามนโยบายของรัฐบาล เรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือบางครั้งไม่สามารถมาได้โรงเรียนก็ส่งนักเรียนไปเรียนที่บ้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มี สำหรับระดับชั้นที่สอนส่วนใหญ่ก็ทุกระดับชั้นขึ้นอยู่กับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านใด ผู้ทรงภูมิปัญญาท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า "มีโรงเรียนเชิญไปสอนอยู่เรื่อยๆ ว่างก็ไป ไปให้ความรู้เด็ก ที่สอนก็เป็นพวกงานประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้ เช่น การทำกระบอกไม้ไผ่เป็นแจกัน กะลาทาสีเป็นตุ๊กตาบ้าง ในชั่วโมงเรียนก็มี นอกก็มีบ้าง โรงเรียนเขาก็ให้ค่ารถ มีของที่ระลึกให้"

2.9 ศึกษาวิเคราะห์

ศึกษาวิเคราะห์ ส่วนใหญ่มาทำหน้าที่ในการนิเทศ แนะนำ ให้ความรู้แก่โรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สำหรับการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนและร่วมให้ข้อมูลว่าในโรงเรียนในกลุ่มที่นิเทศนั้นมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง เพราะจากประสบการณ์การนิเทศในหลายโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนว่าดำเนินการอะไรบ้าง ถ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะมีข้อมูล ซึ่งในบางโรงเรียนก็มีทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จัดทำไว้ตามคำแนะนำของศึกษาวิเคราะห์ โรงเรียนไหนสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านใดก็จะทำการประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่โรงเรียนที่สนใจต่อไป

2.10 หน่วยงานราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ

หน่วยงานราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ นักวิชาการพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ที่อยู่ในพื้นที่จะมีข้อมูลเกี่ยวกับคนในชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นบางหน่วยงานของรัฐมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศในเบื้องต้นอยู่แล้วจึงสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ วิธีการในการมีส่วนร่วมคือ สามารถร่วมให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับคนทั่วไปที่สนใจหรือโรงเรียนก็สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และร่วมในการประสานเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับโรงเรียนที่สนใจ

สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1. ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จากข้อมูลในส่วนต้นสรุปได้ว่า ผู้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่

- 1.1 คณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.2 ผู้ปกครองนักเรียน
- 1.3 ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ
- 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.5 ครูผู้สอน
- 1.6 ผู้นำชุมชน
- 1.7 คนในพื้นที่
- 1.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.9 ศึกษานิเทศก์
- 1.10 หน่วยงานราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ
2. วิธีการที่เข้ามามีส่วนร่วม จากสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าวิธีการมีส่วนร่วมที่ปรากฏชัดมีอยู่ 4 วิธีคือ (Amstein, 1969; Dussldorp, 1981; ชูชาติ พวงสมจิตร, 2540)
 - 2.1 การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการวางแผน
 - 2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
 - 2.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 - 2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อมูลและการวางแผน โดยให้ข้อมูลว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้างและวางแผนเชิญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน ถ้าเป็นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจะมีการ เชิญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนค่อนข้างชัดเจนกว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนมัธยมศึกษาวางแผนร่วมกับชุมชนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่นคือ ภาษามอญ การแต่งกาย ของชาวมอญ การทำดอกไม้จันทน์ การทำพวงหรีดดอกไม้สด มะกรูดลอยแก้ว ดนตรีไทย การแทงสลักหยวก โดยบางโรงเรียนจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาหรือสาระเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้เรียน โรงเรียนมีการสอบถามจากผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และโรงเรียนติดต่อประสานงานเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาโดยเชิญโดยตรงหรือเชิญผ่าน คณะกรรมการสถานศึกษา ที่ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ซึ่งให้คำแนะนำกรณีที่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นชุมชนก็จะแนะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผนการดำเนินงาน โดยจัดทำเป็นแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน เมื่อสิ้นสุดก็จะมีการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ ดำเนินการ ติดต่อประสานงานในการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ บางครั้งคนในชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยก็ให้ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีวิธีการโดยสรุปอยู่ 3 ลักษณะคือ 1) รูปแบบที่เชิญมาเชิญมาสอนในโรงเรียนหรือให้ไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้าน 2) กลุ่มสาระที่เชิญมาสอนว่าตรงกับเนื้อหาในสาระใด 3) เวลาเชิญมาสอนจะเป็นของในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียน และชุมชนยังมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนและจัดหา

งบประมาณในการดำเนินการเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ (กรณีโรงเรียนมัธยม ศึกษาจะเห็นชัดเจนมากกว่าโรงเรียนในระดับประถมศึกษา) รวมทั้งมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการดำเนินการ พร้อมเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนในครั้งต่อไป รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่พบในการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้จะมีรูปแบบอยู่ 2 รูปแบบคือ

2.1.1 การเชิญเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่มีการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียน เป็นคนในพื้นที่ หรือเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนหรือเป็นครูที่เกษียณอายุราชการที่เป็นผู้ที่มีสาขาอาชีพเฉพาะด้านก็จะเชิญมาช่วยสอน มีหลากหลายสาขาอาชีพ เช่น สายศิลปะ ดนตรี กีฬา การทำขนม งานฝีมือ เป็นต้น

2.1.2 การนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้าน ในกรณีที่ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นบางคนไม่สะดวกในการมาที่สถานศึกษา อาจจะเนื่องจากต้องขนย้ายอุปกรณ์ไม่สะดวกในเรื่องของเวลา ไม่สะดวกในการเดินทางมาสถานศึกษา ก็จะมีการนำนักเรียนไปศึกษาเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ้านโดยตรง เช่น การทำพวงหรีดดอกไม้สด การทำดอกไม้จันทน์ ทำแล้วก็สามารถจำหน่ายได้เลยไม่ต้องขนย้ายให้เสียหาย

2.2 สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าช่วยสอนส่วนใหญ่คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลานามัย เนื่องจากในหลักสูตรจะมีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ระบุให้ต้องศึกษาเรื่องของท้องถิ่น ชุมชน ซึ่งในแต่ละกลุ่มสาระจะมีการกำหนดไว้ โรงเรียนจึงต้องมีการจัดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระที่ทำการเรียนการสอน เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (การทำขนม การทำดอกไม้จันทน์ การแทงสลักหยวก)กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (อาหารท้องถิ่น การแต่งกายของคนมอญ ภาษามอญ เป็นต้น) ศึกษาในเทศก์ท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “สพฐ.จะมีเรื่องของสาระท้องถิ่น มี 1 เล่ม ที่โรงเรียนต้องรวบรวม ไม่ว่าจะป็นวัด แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ต้องมอบให้เด็กไปเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นเอกสารและให้บูรณาการใน 8 กลุ่มสาระ จะดึงอะไรเข้ามาเรียนก็ได้ เช่น เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม อาชีพท้องถิ่น สถานที่สำคัญ วัด เป็นต้น (ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลสำคัญ สาระท้องถิ่น ท้องถิ่นชุมชน) ซึ่งปกติจะต้องมีเป็นของโรงเรียนโดยอาจบูรณาการเข้าไปใน 8 กลุ่มสาระ บางโรงเรียนอาจมีรายวิชาท้องถิ่นเลย (เป็นรายวิชาเพิ่มเติม)ซึ่งต้องเรียนทั้งหมด ก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการบูรณาการเข้าไปในแต่ละรายวิชา”

2.3 เวลาที่โรงเรียนเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยสอนนั้นทำในหลายวิธีคือ การเชิญมาในเวลาเรียนปกติ โดยบางสถานศึกษาเชิญมาภาคเรียนละ 1 ครั้งโดยทำในภาพรวมของสถานศึกษา เช่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุม ชมรมตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยจัดให้นักเรียนทุกระดับชั้นมาพร้อมเพรียงกันและทำการสาธิตให้ดู เช่น การทำมะกรูดลอยแก้ว ขนมจาก ไข่เค็ม การฉลุลูกกระดาษสี เป็นต้น ครูท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า

"เชิญมาในชั่วโมงเรียนส่วนใหญ่จะเชิญมาให้กับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 เพราะเป็นเด็กโต เขาจะได้ความรู้และลงมือทำด้วย เช่น การทำกระบอกไม้ไผ่เป็นแจกัน ” และ/ หรือบางครั้งก็ **เชิญมาหลังจากเวลาเรียนปกติและวันเสาร์ อาทิตย์** เนื่องจากในบางสาระต้องการฝึกนักเรียนให้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างต่อเนื่องก็จะเชิญภูมิปัญญามาในช่วงเวลาหลังเรียนหรือในวันเสาร์- อาทิตย์โดยทำการขออนุญาตใช้เวลาเสาร์ – อาทิตย์ในการเรียน อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “คุณครูบุญแถบ เก่งเรื่องของคนตรีไทย พวกระนาด ฆ้อง เราเชิญให้ท่านมาสอนวันเสาร์ครึ่งวันเช้า ให้กับเด็ก ป. 5 ป.6 เป็นกลุ่มสนใจ ผู้ปกครองก็ให้ทุนสนับสนุนการมาเรียนด้วย”

3. การมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ ในการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็มีส่วนในการรับผลประโยชน์ไม่มากนักน้อย เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนผลที่ได้ก็ไปสู่นักเรียน เติมเต็มให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งบางโรงเรียนอาจขาดแคลนบุคลากรที่จะให้ความรู้ในบางเรื่อง เช่น ดนตรีไทย คอมพิวเตอร์ การสร้างอาชีพเสริมให้กับนักเรียน เช่น การทำดอกไม้จันทน์ การทำพวงหรีดดอกไม้สด การทำมะกรูดลอยแก้ว ซึ่งความรู้ในเรื่องเหล่านี้สามารถทำเป็นอาชีพได้ สามารถพัฒนาท้องถิ่นชุมชน ทั้งหมดนี้ผู้ที่ได้ประโยชน์โดยตรงก็คือตัวนักเรียน ส่วนกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชนก็จะเป็นผู้ร่วมรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ปัญหาการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และความรู้ที่นักเรียนได้รับ โดยทั่วไปมีดังนี้

4.1 ปัญหาที่พบในการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียนโดยทั่วไปที่พบมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้คือ

1) การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตอบแทนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีการเรียกร้อง มาด้วยจิตสาธารณะ อยากที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ไม่ให้สูญหายไป แต่บางครั้งก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอุปกรณ์ในการสาธิตให้ผู้เรียนได้ดูหรือได้ฝึกหัดทำ เช่น ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านดนตรี ด้านอาหาร ด้านกีฬา หรือด้านอื่นๆ ที่ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสาธิต ผู้บริหาร ท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “บางครั้งเชิญท่านมา ถึงท่านไม่เรียกร้องแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายตอบแทนให้ท่าน หรือให้เป็นของที่ระลึก เพราะต้องเชิญท่านมาอยู่เรื่อยๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลต้อนรับอื่นๆ ด้วยเพราะบางที่ท่านต้องนำอุปกรณ์ต่างๆ มา”

2) การประสานงานกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบางท่านต้องทำงาน ในเวลาที่สถานศึกษามีการเรียนการสอน ไม่สะดวกก็ไม่สามารถมาให้ความรู้ได้ หรือบางกรณีได้มีการนัดหมายล่วงหน้าแล้วแต่ถ้ามีงานเร่งด่วนเข้ามาก็ต้องไปทำงานก่อน จึงทำให้ผิคนัดไม่สามารถมาให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้

4.2 ปัญหาที่พบในกรณีพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกสถานศึกษา โดยทั่วไปปัญหาที่พบ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้คือ

การพานักเรียนจำนวนมากออกไปนอกสถานศึกษา เป็นสิ่งที่ทำได้ค่อนข้างยากกว่าการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนในสถานศึกษา เพราะเนื่องจากผู้เรียนมีจำนวนมาก

เมื่อต้องพาออกไปนอกสถานศึกษา การดูแล ควบคุมอาจไม่ทั่วถึง และพาไปได้เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น ค่อยๆ ทอยกันไป

4.3 ปัญหาอื่นๆ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

1) ความแตกต่างของหลักสูตรการเรียนการสอนของระดับชั้นประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ซึ่งระดับมัธยมศึกษาจะมีชั่วโมงเรียนมากกว่าระดับประถมศึกษา ทำให้การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นชุมชนของระดับมัธยมศึกษาจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายกว่าของระดับประถมศึกษา

2) นโยบายด้านการศึกษาไม่แข็ง ทำให้บางครั้งมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า "สมัยก่อนยังมีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้กับนักเรียนบ้างแต่พอมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เน้น AEC หรือปัจจุบันนโยบายการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ก็ทำให้กิจกรรมที่ต้องเชิญภูมิปัญญามาช่วยก็หายไป โดยไปนำเอารายวิชาตามกลุ่มสาระมาสอนเพิ่มเติมแทน"

3) บางกรณี การเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาหรือพานักเรียนไปศึกษาที่แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ อาจมีผู้ไม่เห็นด้วย เห็นว่าเป็นการเสียเวลา และการพานักเรียนออกไปนอกสถานศึกษาเป็นความเสี่ยงมากเกินไป

4) การเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยๆ เกินไปทำให้นโยบายหรือการดำเนินงานของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ก็ขาดหายไปหรือไม่มีเลยในหลายโรงเรียน ซึ่งในอดีตโรงเรียนเหล่านี้มีการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษา แนวทางในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารในอำเภอ พระประแดง ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษเขตพื้นที่การศึกษา ครูอาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นใน อำเภอพระประแดง และหาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้โรงเรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แนวทางในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระ ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอพระประแดง มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำ ฐานข้อมูลสารสนเทศ ผู้ทรง ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง โดยในการจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล พัฒนาอำเภอ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทำการ สสำรวจข้อมูลในแต่ละตำบลรวม 15 ตำบลรวม 67 หมู่บ้าน ในอำเภอพระประแดงว่ามีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ของแต่ละคน อะไรบ้าง มาประชุมทำแผนและโครงการร่วมกัน ซึ่งควรต้องมีงบประมาณรองรับและมีการตรวจสอบและติดตาม

ผลการดำเนินงานเป็นระยะ และต้องปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ ในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศสามารถจัดทำในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1.1.1 จัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเชิดชูเกียรติของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานของแต่ละคน

1.1.2 การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการสืบค้น อ้างอิง โดยมีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย

1.1.3 การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงความสามารถและผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ในหน่วยงานหลักได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดตั้งหน่วยงานย่อยในองค์กรสำหรับส่งเสริมหรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบมีการประสานร่วมมือกันกับหน่วยงานที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันในหน่วยงานอื่นโดยจัดทำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศและใช้ร่วมกัน

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควร จัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นใน อำเภอพระประแดง หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกปีหรือ ทุกภาคเรียน มีการให้รางวัลเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น และรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตรง เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยจัดทำข้อมูลและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ เช่น จัดทำเป็นภาพยนตร์ สารคดี เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้คงอยู่ต่อไป

2.การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธี ดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยให้มีระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาโดยให้หลักสูตรมีสภาพเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกน และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยคณะครู อาจารย์และผู้บริหารต้องร่วมกันทำหลักสูตรท้องถิ่นและดึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนโดยกำหนดแนวทางการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชา หรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม มีการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมให้นักเรียน รักในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดย จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจิตสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นที่อาศัย ตลอดจนสร้างโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยถ้านักศึกษาสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจังเพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพต่อยอดได้ในอนาคตต่อไปได้

2.3 ผู้บริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนและหน่วยงานที่จัดการทางด้านการศึกษาคควรควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไป ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรร่วมมือกันจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงานการอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชน และมีข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งหมดรวมอยู่ในสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี